

Tłoki pieczętne cechów młynarskich

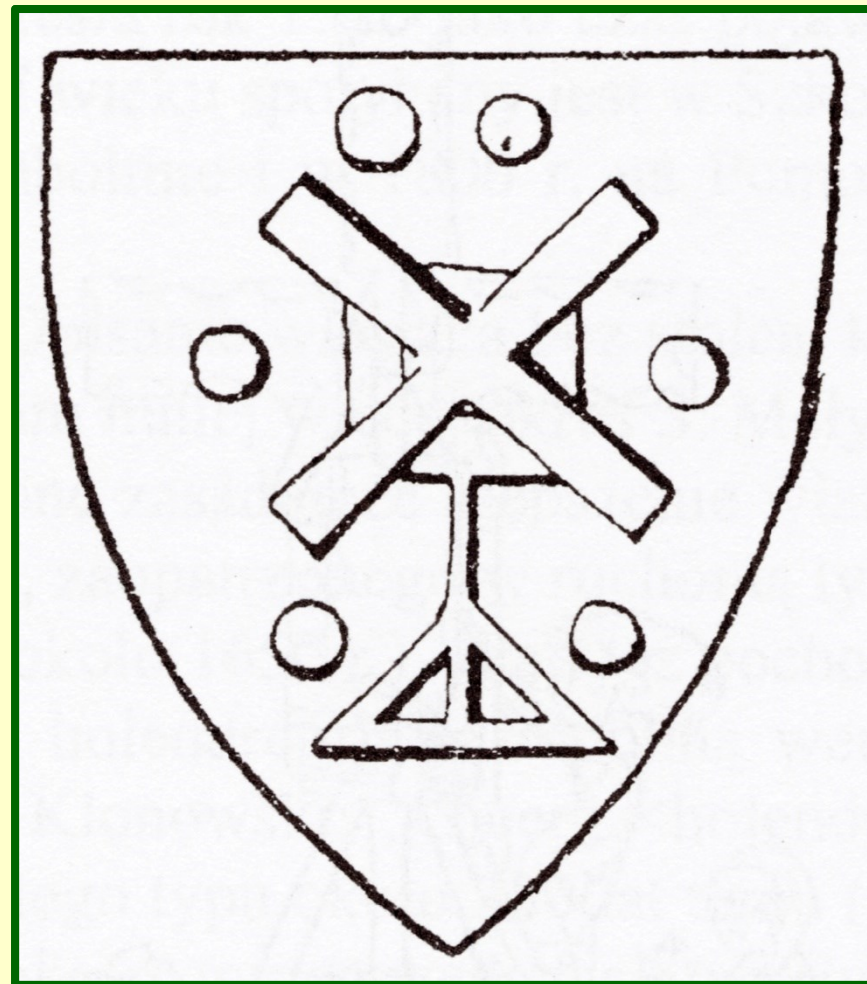
autor: Wiesław Szkopek

Wydanie z 02.2025 r.

Pieczęć przy przywileju z 1382 r.

- sygnetowa pieczęć z wizerunkiem wiatraka
- 6 kółek prawdopodobnie przedstawia słupki służące do obracania młyna w kierunku wiatru
- jeden z najstarszych wizerunków wiatraka w Polsce

wg „Encyklopedii Staropolskiej
Ilustrowanej”, Zygmunt Gloger

Tłoki pieczętne cechów młynarzy

Niniejsze opracowanie wykonałem na podstawie wizerunków tłoków pieczętnych i pieczęci cechów młynarskich udostępnione przez muzea oraz archiwa.

Sfragistyczne obiekty pochodzą z okresu obejmującego wiek XVII do końca wieku XIX.

Tłoki pieczętnie cechów młynarzy

- Cechy rzemieślnicze miały kompetencje prawodawcze, wykonawcze i sądowe. Sprawując je wystawiały różne dokumenty, które uwierzytelniały pieczęciami cechowymi.
- Władze cechów dbały, by ich korporacja była poważana. Budowaniu wizerunku organizacji miały między innymi pomóc efektowne pieczęcie, którymi stemplowano dokumenty.
- Wizerunki napieczętnie miały pokazywać profil danego rzemiosła. Z tego względu na tłokach pieczętnych cechów młynarskich zamieszczono wizerunki między innymi koła pałecznego, topora, cyrkla, punktaka, siekiery, zdzieraka czy węgielnicy, ze względów prestiżowych zamieszczano niekiedy również rysunek wspiętych lwów lub gryfów, a dla podkreślenia szlachetności wykonywanej pracy – także koronę

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy w Bydgoszczy

- mosiądz, drewno
- tłok okrągły, wklęsły, $\varnothing$ 34,5 mm
- uchwyt 103 mm toczony, o spłaszczonej gałce
- otok pieczęci:
1777 * GEWERK SIEGEL
DER MILLER ZU BROMBERG
- w polu pieczęci:
 $\frac{1}{2}$ koła pałecznego, nad nim węgelnica prostokątna na rozwartym cyrklu, całość otacza ornament z wici roślinnej, powyżej korona o pięciu fleuronach
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,11

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”, 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy w Bydgoszczy

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy w Kórniku

- mosiądz, drewno
- tłok okrągły, wklęsłoryty $\varnothing$ 34 mm
- uchwyt 98 mm toczony, o wydłużonej gałce
- otok pieczęci:
GEWERK * D(er) * MILLER*I(n)
* D(er) * H(uldigungs*S(radt *
KORNIK * IN P(olen) (?)
- w polu pieczęci:
koło paleczne, nad nim węgelnica
skrzyżowana z cyrklem,
poniżej podbijak, po lewej główka młotka
w koło paleczne wpisana data: 1/7/8/3
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,54
- *na mapie Kórnika z 1815 r.
zaznaczono 15 wiatraków*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy Młynów Wiatrowych w Miejskiej Górcie

- mosiądz, drewno
- tłok owalny, wklęsłoty, 32,5 x 37 mm
- uchwyt 151 mm toczony, o spiralnym zdobieniu
- otok pieczęci:
INSIGEL DR LOEBL (iche) ZUNFT
DER WINDMVELLER IN GIERCHEN
- w polu pieczęci:
koło paleczne,
nad nim cyrkiel ostrzami w dół,
pod nim węgielnica prostokątna
po obu stronach koła palecznego data:
16/92
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,86
- *na mapie z 1831-32 r. w Miejskiej Górcie
zaznaczono 10 wiatraków*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego
w Poznaniu”, 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny cechu młynarzy w Opolu

- brąz
- ø 45 mm
- w otoku:
* IN SIEGEL. DES. LOEBL. (löblich):
MÜHLLER. HANDTWERCKES. IN. OPPOLEN
- w polu pieczęci:
koło paleczne podtrzymywane
przez dwa wspięte gryfy stojące ,
nad nim cyrkiel skrzyżowany z węgielnicą, po
ich bokach topór ciesielski i młotek
pod kołem palecznym data: 1723
- zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

dla lepszej czytelności odwrócony

fot. Witold Garbal

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy w Osiecznej

- mosiądz, drewno
- tłok okrągły, wklęsły, $\varnothing$ 33 mm
- uchwyt 91,5 mm toczony, o spłaszczonej główce
- górnym półotoku pieczęci:
DIE MÜLLER INNUNG
w polu: ZU
w dolnym półotoku:
STORCHNEST
- w polu pieczęci:
1/2 koła palecznego, podtrzymywanego przez dwa wspięte lwy stojące na ozdobnym wsporniku, nad kołem rozwarty cyrkiel z węgielnicą prostokątną
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,104
- *na mapie z 1831-32 w Osiecznej zaznaczono 8 wiatraków oraz 1 młyn wodny*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”, 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny Cechu Młynarzy w Osiecznej

dla lepszej czytelności odwrócony

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”, 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Pieczęć Cechu Młynarzy i Piekarzy w Osiecznej

- guma, drewno
- owalna 46,5 x 26 mm, uwypuklony
- matryca osadzona w mechanizmie sprężynowym, uchwyt toczony z gałką 107 mm
- w otoku pieczęci:
*MÜLLER- u(nd) Bäcker- INNUNG
* STORCHNEST
- w polu pieczęci:
koło paleczne podtrzymywane przez dwa wspięte lwy stojące na belce, nad kołem palecznym rozwarty cyrkiel skrzyżowany z węgielnicą prostokątną
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,105

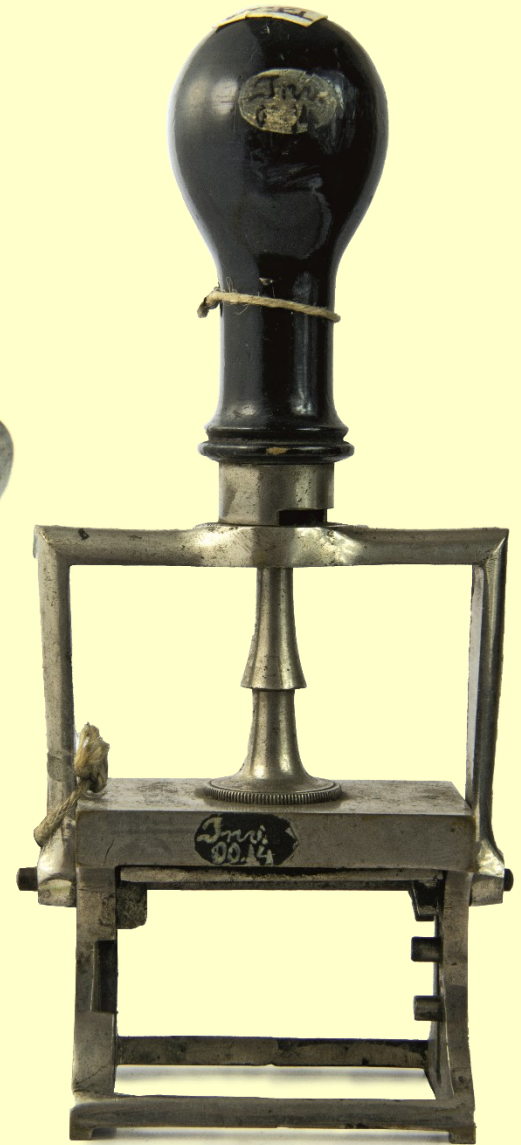

dla lepszej czytelności odwrócony

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Pieczeńć Cechu Młynarzy i Piekarzy w Osiecznej

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Pieczęć Cechu Młynarzy w Ostrowie Wlkp.

- żelazo
- tłok okrągły, wklęsły, $\varnothing$ 46,5 mm
- uchwyt w formie walca, 75,5 mm
- w otoku pieczęci:
:OSTROWER : MULLER : ZECHSIGEL
1725
- w polu pieczęci:
koło paleczne, na nim u góry topór, i
cyrkiel, poniżej węgielnica prostokątna
wokół pola pieczęci obrzeże wieńcowe
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,106
- *na mapie z 1833 r. w Ostrowie Wlkp.
zaznaczono 16 wiatraków*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny Cechu Piekarzy, Młynarzy, Cukierników i Piernikarzy w Rzeszowie

- mosiądz, drewno
- tłok owalny, wklęsłoryty, 45 x 36 mm
- uchwyt toczony o kulistej gałce, 89 mm
- w otoku pieczęci:
CECH PIEKARZY
MŁYNARZY CUKIERNIKÓW
i PIERNIKARZY
w polu: w RZESZOWIE
- w polu pieczęci:
tarcza angielska z preclem,
po jej bokach dwa wspięte lwy
stojące na gałązkach laurowych,
nad tarczą korona o pięciu pałkach
- miejsce przechowywania:
w zbiorach prywatnych

Tłok pieczętny cechu młynarzy w Stargardzie

- XVIII w.
- brąz
- tłok okrągły $\varnothing$ 45,5 mm
rytowany
wys. 39,3 mm
- w otoku:
MÜHLEN AMBT STARGARDISCHEN
CREISES IN HINTER POMMERN
- w polu pieczęci:
koło paleczne podtrzymywane
przez dwa wspięte gryfy stojące ,
nad nim cyrkiel, topór ciesielski, kątownik,
dłuto, nad nimi korona
- zbiory Muzeum Narodowe w Szczecinie
sygn. MNS/Sf/535

fot. Muzeum Narodowe w Szczecinie

Tłok pieczętny cechu młynarzy w Stargardzie

dla lepszej czytelności odwrócony

fot. Muzeum Narodowe w Szczecinie

Tłok Pieczętny Cechu Młynarzy w Śmiglu

- mosiądz, drewno
- tłok okrągły, wklęsłoryty, $\varnothing$ 34,5 mm
- uchwyt toczone z gruszkowatą gałką, 151 mm
- w otoku pieczęci:
ZECHSIGEL.DER.MULLER .IN.
SCHMIGEL
- w polu pieczęci:
na owalnej tarczy w kartuszu na
kole palecznym, u góry rozwarty
cyrkiel, na dole węgielnica
prostokątna
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,171
- *na mapie z 1831 r. w Śmiglu
zaznaczono 28 wiatraków*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok Pieczętny Cechu Młynarzy w Śmiglu

dla lepszej czytelności odwrócony

Pieczęć Cechu Młynarskiego w Śmiglu

- wykonana w latach 80-90 -tych XIX w.
- drewno, guma
- tłok okrągły, wypukły $\varnothing$ 35,5 mm
- uchwyt 79 mm toczony, z gałką
- na gałce uchwytu pinetka znamionowa z napisem:
„L.KAPELA//POZNAŃ//
+WROCŁAWSKA 9+//TEL.1826”
- pieczęć
 - otok: *CECH MŁYNARSKI* w ŚMIGLU
 - dolny półotok: rok zał. 1625
 - pole pieczęci: młyn wiatrowy
 - na zewnątrz, wokół pola pieczęci, obrzeżenie ciągłe
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,172
- *na mapie z 1831 r. w Śmiglu zaznaczono 28 wiatraków*
- *na szkicu śmigieńskiego węzła komunikacyjnego w centrum miasta z 1837 r. zaznaczono 7 wiatraków*

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Pieczęć Cechu Młynarskiego w Śmiglu

dla lepszej czytelności odwrócona

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok Pieczętny Cechu Młynarzy we Wrześni

- mosiądz, drewno
- tłok owalny, 28,5 x 26 mm wklęsłotyty
- uchwyt toczony z kulistą gałką, wewnątrz gałki miseczka do przechowywania laku/wosku, 95 mm
- w otoku pieczęci:
: SIEGEL DER MULLER IN (nung) WRZESZEN 1792
- w polu pieczęci:
koło paleczne, nad nim węgielnica prostokątna skrzyżowana z cyrklem, są podtrzymywane przez dwa wspięte lwy, nad cyrklem korona o trzech fleuronach
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Poznaniu
Tłoki, sygn. TX,209

Źródło: „Zbiór tłoków i stempli pieczętnych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu” , 2015 rok

fot. Wojciech Olejniczak, Fundacja TRES

Tłok pieczętny cechu młynarzy we Wschowie

- 1729 rok
- drewno, mosiądz
- wym. 8 x 3,9 cm
- zbiory Muzeum Ziemi Wschowskiej;
nr inw. MZW/N/1095
- *na mapie z 1831 r.
we Wschowie zaznaczono
43 wiatraki*

Tłok pieczętny cechu młynarzy we Wschowie

Opis w otoku tłoku

w języku niemieckim:

„1729 * DER * FRAVSTERER *
MVILER * HANDWERCK *
SIGIL”

Czyli w wolnym tłumaczeniu:

1729 rok – pieczęć
wschowskiego cechu młynarzy
(dokładniej - pieczęć rzemiosła
młynarskiego we Wschowie).

dla lepszej czytelności odwrócony

Tłok pieczętny cechu młynarzy we Wschowie

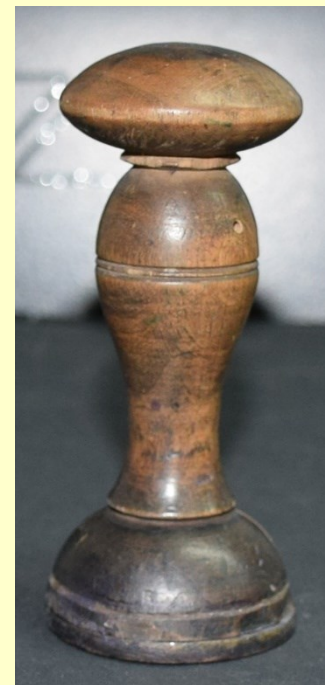

- 1729 rok
- drewno, mosiądz
- wym. 8 x 3,9 cm
- zbiory Muzeum Ziemi Wschowskiej;
nr inw. MZW/N/1095

Tłok Pieczętny Urzędu Starszych Zgromadzenia Młynarskiego w Stawiszynie

dla lepszej
czytelności
odwrócony

- metal, drewno
- tłok okrągły, rytowany, $\varnothing$ 42 mm
- uchwyt toczonej z płaską gałką
- w otoku pieczęci:
URZĄD STARSZYCH
ZGROMADZENIA
MŁYNARSKIEGO 1819
- w polu pieczęci:
koło paleczne podtrzymywane przez dwa
wspięte lwy, nad nim węgielnica prostokątna
skrzyżowana z cyrklem,
nad głowami lwów litera N i cyfra 2

pod kołem palecznym:
OKRĄG RZEMIEŚNICZY
W MIEŚCIE STAWISZYN
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Kaliszu
sygn. 11/1160/0 1-2; 1819-1931
- *na mapie z 1831 r. w Stawiszynie zaznaczono
7 wiatraków + 10 w okolicy*

fot. Małgorzata Czarnecka

Tłok Pieczętny Urzędu Starszych Zgromadzenia Młynarskiego w Stawiszynie

- metal, drewno
- tłok okrągły, Ø 45 mm
prawdopodobnie odlewany
z matrycy składanej
przez zecera
- uchwyt toczony, stożkowy
- w otoku pieczęci:
URZĄD STARSZYCH
ZGROMADZENIA
MŁYNARSKIEGO * 1819 *
- w polu pieczęci:
koło paleczne podtrzymywane przez
dwa wspięte lwy, nad nim węgielnica
prostokątna skrzyżowana z cyrklem

pod kołem palecznym:
Okrąg rzemieślniczy w mieście
STAWISZYNIE
- miejsce przechowywania:
Archiwum Państwowe w Kaliszu
sygn. 11/1160/0 1-2; 1819-1931

dla lepszej czytelności odwrócony
fot. Małgorzata Czarnecka

Odcisk Pieczęci Urzędu Starszych Zgromadzenia Kunsztu Młynarskiego we Władysławowie

- w otoku pieczęci:
* URZĄD.STARSZYCH.
ZGROMADZENIA.KONSTU.(kunsztu)
MŁYNARSKIEGO
- w polu pieczęci:
koło paleczne,
nad nim węgielnica prostokątna
skrzyżowana z rozwartym cyrklem,
podtrzymywane przez dwa wspięte lwy
pod kołem palecznym:
MIASTA WŁADYSŁAWOWIE 1819

Odcisk Pieczęci Urzędu Starszych Zgromadzenia Kunsztu Młynarskiego w Dobrzyniu

- w otoku pieczęci:
 - * URZĄD STAR.(szych).ZGRO:
(madzenia): MŁYNARZY
 - * M:(iasta) DOBRZYŃIA
- w polu pieczęci:
 - ½ koła palecznego,
 - nad nim węgielnica prostokątna
 - skrzyżowana z rozwartym cyrklem
- zamieszczony na Liście Majstrowskim
wystawionym w 1867 r. w Dobrzyniu nad Wisłą

sygn. MET/45959

Odcisk Pieczęci Wolnego Cechu Rzeźników, Młynarzy i Piekarzy

- na pieczęci napis w języku niemieckim oraz polskim:
„Wolny cech rzeźników, młynarzy i piekarzy ' Jarocin ' 1900 ”
- zamieszczony na Świadectwie złożonego egzaminu na czeladnika piekarstwa w Jarocinie w 1900 roku

Źródło: Muzeum Regionalne w Jarocinie

Odcisk Pieczęci Przymusowego Cechu Młynarskiego w Kwilczu

- w otoku pieczęci:
PRZYMUSOWY CECH
MŁYNARSKI w KWILCZU
- w polu pieczęci:
na powiat Międzychodzki i
i Nowotomyski

- zamieszczony na Świadectwie Nauki Młynarstwa w latach 1923 - 1926

Odcisk Pieczęci Korporacji Młynarskiej na Powiat Jarocin

- odcisnięty na kopercie z 1937 r.

Źródło: Muzeum Regionalne w Jarocinie

Tłok pieczętny młynarza

- pieczęcią sygnował się młynarz z Jarocina Ignacy Tylewicz ' XIX w.

Źródło: Muzeum Regionalne w Jarocinie

Lakowy odcisk pieczęci młynarza

- pieczęcią sygnował się młynarz w Anglii

Źródło: Kolekcja Rogera Van Raemdonck z Belgii

Lakowy odcisk pieczęci

- prawdopodobnie jest to odcisk pieczęci cechu młynarzy w Jarocinie
- w jej polu jest widoczny wizerunek wiatraka oraz koła młyńskiego, a więc cech mógł zrzeszać zarówno młynarzy wiatrowych jak i wodnych

Źródło: <https://cechjarocin.pl/o-cechu/historia/> sczytane 3.11.2023

Tłok pieczętny kolekcjonera

2017 r.

